

Wolfgang Dehn (1909-2001)

Koncem meseca maja 2001 sta v razmiku petih dni umrla dva vodilna nemška prazgodovinarja, Merhartova učenca, profesorja Wolfgang Dehn in Wolfgang Kimmig. Oba sta dala Merhartovi šoli vodilno vlogo po drugi svetovni vojni, in to ne samo v Nemčiji. To velja še posebej za čas kulture žarnih grobišč in halštatskega obdobja. Ideje Merhartove šole so odločilno oblikovale podobo tega časa. Ob Dehnu in Kimmigu sta jo bistveno dopolnila še zdaj plodno ustvarjalna Merhartova učenca, Georg Kossack in Hermann Müller-Karpe. Mirno lahko rečemo, da je bil to največji čas nemške prazgodovine, ki je imela po zaslugi vseh omenjenih močan, lahko rečemo, odločilen vpliv na vso evropsko, posebej še karpatsko-panonsko, balkansko in jugovzhodno alpsko arheologijo.

W. Dehn je rasel v Bad Kreuznachu. Temu prostoru je posvetil tudi svojo disertacijo. Svoj študij prazgodovine je začel leta 1928. To je bilo leto prve stolice za prazgodovino na kaki univerzi sploh. Njen ustanovitelj in njena vodilna osebnost je bil G. v. Merhart. Pri njem je od prvega začetka začel svoj študij W. Dehn. Promoviral je leta 1934 in nato nastopil svojo prvo službo v Trieru skupaj s svojim prijateljem W. Kimmigom. Že tu sta uvedla moderno organizacijo spomeniške in muzejske službe. Merhart je leta 1943, po smrti Holsteja, Dehna poklical v Marburg, kjer je 1944 postal njegov naslednik. V tem letu pa je bil vpoklican v vojsko, prišel v francosko ujetništvo in ostal v njem vse do leta 1947. Znana je njegova taboriščna zgodba: ko je dobil prvo možnost, da mu pošljejo v ujetništvo kako knjigo, si je izbral Cezarjevo *De bello gallico*. Tu je začetek njegove vneme za raziskovanja keltskih oppida in pozneje tudi drugih železodobnih naselbin.

Leta 1949/50 je Dehn nasledil Merharta kot profesor v Marburgu in tam ostal vse do svoje upokojitve leta 1975. Njegovih visokih in številnih funkcij v nemških in mednarodnih arheoloških organizacijah nam na tem mestu ni potrebno naštevati, omenimo naj le, da je bil član tako angleške kot češke akademije znanosti, kar govori o priznanju njegovega dela tako na Zahodu kot na Vzhodu. Za nas je predvsem pomembno njegovo sodelovanje z vzhodnimi, tedaj strogo zaprtimi socialističnimi državami. Z arheologi

iz teh držav je že kmalu po letu 1948 navezal osebne stike in prihajal v te dežele predavat. Takoj je navezal prijateljske stike z domačimi arheologi in jih vabil v Nemčijo. Ne samo vabil, ampak tudi omogočal njihovo bivanje v Nemčiji.

To velja tudi za Slovenijo. Bil je med prvimi inozemci, ki je imel predavanje v novo ustanovljenem Arheološkem seminarju v Ljubljani, prvi, ki je tudi nas vabil v Nemčijo. Prve prilike za to so bila izkopavanja na Heuneburgu, ki jih je začel 1950 Kurt Bittel, po njegovem odhodu na izkopavanja v Malo Azijo, pa sta vodstvo prevzela Dehn in Kimmig. Izkopavanja na Heuneburgu so bila prva šola za arheološka izkopavanja tudi pri nas, za našo mlado arheološko generacijo, ki ni imela nobenih tovrstnih izkušenj v moderni tehniki izkopavanj. Po obisku Heuneburga sem tudi jaz lahko zaključil izkopavanja gomile 48 v Stični in začel priprave za prva sistematična naselbinska izkopavanja v sodelovanju z O.-H. Freyem, tedaj Dehnovim asistentom in poznejšim njegovim naslednikom. Dehn je sodeloval že pri pripravah, nepozabni pa so bili tudi njegovi poznejši obiski, na katere je pogosto pripeljal svoj seminar, in nato nadaljeval svoje arheološke ekskurzije z ogledi dolenskih halštatskih postojank, ogledi, ki so se končali v Novem mestu, kjer je pokojni Tone Knez znal dati napornemu dnevu tudi sproščen, prijateljski zaključek.

Nepozabna je Dehnova udeležba na mednarodnem halštatskem simpoziju v Novem mestu leta 1972. Simpozij je združil najmlajši rod raziskovalcev, katerih predavanja so bila sad dela v Arheološkem seminarju Filozofske fakultete v Ljubljani, hkrati pa tudi vodilne strokovnjake halštatskega obdobja. Skoraj 600 strani obsegajoča objava novomeškega simpozija pomeni gotovo prelomno stopnjo, ki je dala bazo za nov vzpon raziskav železne dobe pri nas. Čeprav prof. Dehn ni objavil svojega predavanja na tem simpoziju, je s svojo prisotnostjo in nastopi dal simpoziju vodilni ton. Prav tako smo z vsakim njegovim obiskom, njegovim predavanjem, v skupnih pogovorih, z obiski muzejev, predvsem pa s skupnimi obhodi dolenskih najdišč dobili najboljše pobude in navodila za svoje delo.

Z obiski v Nemčiji nam je omogočil vpogled v delo nemških kolegov, njihova izkopavanja in

tehnike, pa tudi metode znanstvenega dela. Predvsem je bil Dehn pravi pojem terenca, ki je odpiral tudi naše oči za gradišča, za arheološko pokrajino. Ekskurzije z njim so bile zahtevne in naporne, a vedno z veselim dru-žabnim zaključkom, ki ni v ničemer preprečeval napornega dela v naslednjem dnevu. Na ekskurzijah je bil neusmiljeno zahteven. Hvaležni smo mu za vse to, hvaležni tudi, da nam je v zaprtem socialističnem času brez deviz omogočal pogosta študijska bivanja v Nemčiji vse od obiskov izkopavanj na Heuneburga naprej. Tako ni čudno, da so tudi vsi slovenski Humboldtovi

štipendisti-arheologi prebili vsaj en študijski semester v njegovem seminarju.

Dehnova znanstvena bibliografija ne izkazuje debelih knjig in številnih razprav. Njegova najdragocenejša bibliografija je bil on sam, srečanja in pogovori z njim, pohodi z njim po arheoloških pokrajinah, njegove pobude, njegova vabila, ki so nam omogočala, da smo spoznali še druge nemške kolege, njihova izkopavanja, njihovo delo. Mislim, da smem reči, da se je slovenska prazgodovinska arheologija tudi po Dehnovi zaslugi lahko enakovredno vključila v srednjeevropsko.

Stane GABROVEC

Wolfgang Kimmig (1910 -2001)

W. Kimmig ni bil tako neposredno povezan s slovensko arheologijo kot W. Dehn, gotovo pa je bil posredno. To predvsem preko Heuneburga, kamor smo prihajali slovenski arheologi za časa izkopavanja in se učili tehnike izkopavanja, se ob njegovih publikacijah učili tudi razmišljati o problemih hal-štatskih centrov, ki imajo svoje paralele tudi v halštatskih središčih Dolenjske, teh prvih urbanih zametkov v prazgodovini slovenskega prazgodovinskega prostora. Drugič pa smo se preko njega lahko najbolje seznanili z idejami Merharta; on jih je najzvestejše sprejemal in jih skušal izpeljati tudi v njihovi zgodovinski perspektivi. Naj navedem samo njegovo povezavo žarnogrobiščnih selitev s pomorskimi ljudstvi, z dorsko selitvijo, s splošnimi historičnimi pogledi na čas kulture žarnih grobišč. In končno na širok lok njegovih raziskav, v katerih najdemo obratno tudi obravnave o vplivih Mediterana na evropski prazgodovinski kontinent. Omenim naj le njegov sintetični pogled na grško kolonizacijo v zahodnem Sredozemlju in njen vpliv na prostor zahodne srednje Evrope (*Die griechische Kolonisation im westlichen Mittelmeergebiet und ihre Wirkung auf die Landschaften des westlichen Mitteleuropa*). S tem želim že na začetku poudariti širino njegovih raziskovanj in širino njenih izhodišč. Kot mu je seveda dal že sam Heuneburg veliko pobud, da govori o grški prisotnosti na Heuneburgu.

Če sem v uvodu napisal, da slovenska prazgodovina ni imela toliko neposredne povezave s profesorjem Kimmigom, kot jih je imela s profesorjem Dehnom, moram prav iz osebnih vzrokov to tudi zanikati.

Prof. Kimmigu se moram zahvaliti, da mi je ponudil asistenturo pri njem v Tübingenu v študijskem letu 1956/57 in mi s tem omogočil poglobljeno seznanjenje z delom in metodo Merhartove šole, ki je bila prav v tem času v največjem zamahu. Predvsem pa tudi osebnega srečanja z Merhartovimi učenci, ki so še danes v polnem ustvarjalnem delu in najboljši strokovnjaki za železodobno obdobje in v celotni arheološki vedi sploh.

W. Kimmig je bil rojen leto dni po W. Dehnu, leta 1910. Promoviral je pri prof. G. Kraftu, ki mu je ponudil za disertacijo obdelavo badensko kulturo žarnih grobišč. Vedno je obžaloval, da se je zaradi tega moral odpovedati promociji pri G. v. Merhartu. Njegov vzpon je bil tako kot pri Dehnu izredno hiter. Leta 1942 se je habilitiral v Freyburgu, po vojni leta 1946 je nasledil mesto svojega profesorja Krafta, od 1951 pa tudi nadomeščal prof. Bittla v Tübingenu in 1955 tudi prevzel njegovo mesto v Tübingenu, kjer je leta 1975 svojo profesuro, ne pa tudi znanstveno delo tudi zaključil.

V nasprotju s prof. Dehnom je Kimmigova biblio-grafija izredno bogata in obsega izredno široka področja. Vanje sodijo na začetku predvsem njegove študije o kulturi žarnih grobišč, v katerih je želel Merhartove arheološke teze, v katerih je imel prostor med severnim Balkanom, Karpati in jugovzhodnimi Alpami kot izhodišče kulture žarnih grobišč posebej važno mesto, arheološko in predvsem tudi zgodovinsko dopolniti. Selitve iz časa konca drugega in začetkom prvega tisočletja, ki so imela v zgodovinopisju različna imena, tako egejska, ilirska, dorska in so jih spravljali v